

Storm en Drang.

II.

Hoe ik 't levensprobleem ook draaide, ik kon er de vrouw niet uit elimineeren.

Is de man bestaanbaar zonder haar? Zijn geluk volkomen, zijn werking naar buiten 't krachtigst? Kan hij zich geheel ontplooiën zonder haar?

Ik wilde 't niet gelooven. Zonder dat element zou er geen rust of tevredenheid in me komen.

Maar ik zag 't wel: hoè men dat element verbinden moet aan zijn leven — de groote kunst lag in de oplossing van dat vraagstuk.

De vrouw alles voor den man, buiten haar niets, geen eerzucht, geen jagen naar roem en grootheid, geen kunst zelfs?

De vrouw een deel van den man, aanvullend het in hem ontbrekende?

Of de slavin, alleen geroepen als zij noodig is?

Of de meerdere, heerschend over hem met zachte kracht, leidend zijn gaan, delgend zijn ondeugden, beterend zijn gebreken?

Misschien ook het nuttige meubel, aangeschaft om redenen van huishoudelijke practijk?

De bevredigster der geestelijke nooden alleen?

De verzadigster slechts der roepende zinnen?

De eeuwige, door een plechtig formulier gebonden?

De tijdelijke, alleen geboeid door den duur der liefde? — —

Ik wist het niet.

Wel leek mij verschrikkelijk de band, de onvrijwillige, voor het leven.

Men voelt die niet knellen zoolang het lente is, zoolang de zon schijnt en de boomen groen zijn. Dan lijken de grenzen zoo ruim en de vrijheid eindeloos.

Maar slavernij wordt die vrijheid als de blaren dorren en de ijswind blaast. Dan knelt de keten, dien men vrijwillig smeedde.

Zullen ze elkaar steeds blijven boeien? Zullen hun zielen altijd weer nieuw zijn voor elkaar, zullen voortdurend nieuwe vergezichten zich openen, zal nooit de lange weg eentonig schijnen en platgetreden?

O, het ontzettende visioen: voort te leven, samen te zijn in een kleine ruimte, met de

vrouw die ons niet langer emotionneert; een vrouw naast zich te voelen, wier lichaam we niet meer begeeren, woorden en gedachten te ruilen met een vrouw, wier woorden en gedachten geen innigheid meer voor ons bezitten!

Uiterlijk zal alles rustig blijven: er zullen geen harde woorden vallen, er zal niet gescholden worden of geslagen, en de wereld zal met een goedig-goedkeurenden glimlach toezien.

Maar zij zelven — zij weten het dood-zijn van al het mooie.

Neen, ik kan het niet. Want de angst voor het sterven knijpt mij de keel toe, verschrikt me, als ware het reeds werkelijkheid. . . . Ik kan niet.

III.

Toen brak er een wreede stem door mijn denken, de stem van een vriend die niets liever wilde dan mijn geluk.

't Was in een banale, luidruchtige omgeving; en langzaam brokkelden mijn woorden los, als ontkalkte steenen uit den verweerden herinneringsmuur. Een helverlichte feestzaal vol menschen en muziek, een nauw, druk trottoir voor een winkel-étalage, een kleverig tafeltje in een muffen koffiehuis-achterhoek — 't zijn plaatsen, waar de meeste confidenties gedaan, de meeste tragedies afgespeeld worden.

't Was te midden van rook en glazengerinkel en etende menschen, onder de bekoring van goudgelen rijnwijn — een van die oogblikken waarin de wonderlijkste sprookjes ontbloeien. Dan beven er rijmende cadansen in ons gemoed, dan denken we terug aan het zachtste, teerste, stilstgetinte in ons leven, dan komt er een zonderling geschiedenisje in ons los, een vaag romanthema, met de fijne, droeve figuur van een vrouw trillend op den achtergrond.

En bijna onbewust, als onwillens zich kristalliseerende gedachten, vallen langzaam de gedempte woorden, woorden waarvan men soms later niet weet ze gesproken te hebben, en die nog lang naklinken tusschen de zwijgende kamermuren, als we droomwandelend naar huis zijn gegaan, roerloos liggen op